

УДК 677(477)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**Гавриленко Т. В., Бродюк І. В.**

Анотація. Розглянуто стан та особливості розвитку легкої промисловості України в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Визначено фактори, що негативно впливають на розвиток легкої промисловості. Окреслено підходи до перспектив розвитку легкої промисловості на шляху інтеграції України в ЄС.

Ключові слова: легка промисловість, виробництво, обсяги реалізації, промислова продукція, інтеграція в ЄС, зовнішнє середовище.

JEL L50, L67

PERSPECTIVES FOR DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN LIGHT INDUSTRY IN THE CONDITIONS OF THE INSTABLE EXTERNAL ENVIRONMENT**Tetiana Havrylenko, Iryna Brodiuk**

Abstract. The quality of the production machinery of Ukraine depends directly on the state and functioning of light industry. That is why the necessity of determining the prospects of light industry development in the conditions of the instability of the environment becomes urgent. The purpose of the article is to study the state of light industry in Ukraine and to determine the prospects to develop this type of economic activity in an unstable environment. The condition and peculiarities of light industry development in Ukraine under conditions of unstable external environment are considered. The factors that negatively influence light industry development are determined. Approaches to the prospects of light industry development on the way of Ukraine's integration into the EU are outlined. Light industry is a very promising industry. The main perspectives, in case of which the light industry of Ukraine would return the lost power, could be attributed to: improvement of the tax system; the organization of control over the use of working capital, the introduction of preferential lending to enterprises for the purchase of raw materials, which is not enough in Ukraine, the modernization of general production, the development of a new kind of goods; stimulating the development of its own raw material base of light industry; introduction of scientific and technological progress in light industry of Ukraine; improvement of the tariff-and-tariff regulation of the system of protection of the domestic commodity producer; expansion of the assortment of goods for different segments of the population; creation of conditions for the development of civilized channels of retail sales of goods; promotion of joint ventures, mergers of enterprises in the technological chain; stimulating the development of small enterprises for the production of clothing, footwear, and other consumer goods; improvement of working conditions and protection of the rights of employees of light industry enterprises.

Keywords: light industry, production, sales volumes, industrial products, EU integration, external environment.

DOI: 10.31499/2616-5236.1(4).2018.131940

Постановка проблеми. Легка промисловість – це сукупність спеціалізованих галузей промисловості, що виробляють, головним чином, предмети масового вжитку з різних видів сировини. Вона займає одне з важливих місць у виробництві валового національного продукту і грає значну роль в економіці

країни. В Україні протягом останніх років легка промисловість постала перед проблемами, які призвели до погіршення показників її діяльності. До основних причин можна віднести фінансову кризу, нерівноправність у системі оподаткування, існування «тіньового» імпорту, що призводить до зниження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та споживчого попиту, що, своєю чергою, може призвести до руйнівних наслідків

Від стану та функціонування легкої промисловості безпосередньо залежить якісний рівень виробничого апарату України. Саме тому набуває актуальності необхідність визначення перспектив розвитку легкої промисловості в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку легкої промисловості України присвятили свої роботи відомі вчені В. М. Геєць [1], О. Г. Бородиня [2], А. П. Гречан [3], З. Краснодемська [4], Х. Т. Айдипов [5] та ін. Однак, зважаючи на постійну динаміку та зміни у легкій промисловості, проблеми її розвитку все ще залишаються невирішеними. Тому виникає необхідність подальшого дослідження у цьому напрямі, визначення дестабілізуючих факторів зовнішнього середовища з метою розроблення заходів для розвитку легкої промисловості України.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження стану легкої промисловості України та визначення перспектив розвитку даного виду економічної діяльності в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Розвиток України у стратегічному вимірі спрямований на побудову сильної та сучасної європейської демократичної держави з потужною економікою, яка б забезпечувала гідне життя кожному її громадянину. Першочергове значення тут належить економічному зростанню. Як і раніше основою зростання залишаються традиційні чинники, пов'язані з позитивною світовою кон'юнктурою на базові низько- та середньо-технологічні категорії товарного експорту України, відносно дешевою ресурсною базою, низькою вартістю робочої сили [6].

Інтеграція України в світовий економічний простір матиме певні наслідки в різних секторах її національної економіки. Це пов'язано з тим, що деякі галузі мають високий рівень експортної орієнтації, інші навпаки задовольняють потреби виключно внутрішнього ринку; деякі галузі потребують значних капітальних інвестицій з тривалим терміном окупності, інші – можуть забезпечити стабільні прибутки вже через незначний проміжок часу. Ці фактори і визначають терміни адаптації галузей до умов лібералізованого зовнішньоторговельного режиму [7].

Основною ланкою трансформаційних перетворень у розвинутих країнах є промисловість. Як сфера прояву та реалізації визначної частки матеріальних та інтелектуальних потреб людини, вона є найвагомим економічним чинником сучасного суспільства.

На сучасному етапі легка промисловість України, знаходиться в повному занепаді, хоча ще в 1990 році Україна повністю забезпечувала себе товарами легкої промисловості. Для налагодження ситуації у галузі необхідно не

тільки створювати сприятливі умови для розвитку власного виробництва, а й захищати ринок від неякісного дешевого імпорту. Державі для цього необхідно розробити комплекс заходів.

Сучасний стан галузі є наслідком кризи, що виникла в Україні, причинами спаду виробництва товарів легкої промисловості є:

- скасування централізованого планування, замовлення продукції та лібералізація внутрішнього ринку без відповідних економічних та нормативно-правових заходів привели до заповнення внутрішнього ринку імпортованими товарами. При цьому, їх якість досить часто не відповідає міжнародним стандартам;

- різке скорочення вітчизняної сировинної бази і повна залежність текстильної промисловості від імпортованої сировини;

- відсутність цілісної державної політики до консолідації коштів державного бюджету, власних коштів підприємств, а також кредитів та залучених інвестицій;

- відсутність привабливих умов, щодо залучення інвесторів для динамічного розвитку легкої промисловості;

- приватизація в галузі головним чином проводилась без залучення інвестицій, що загальмувало процеси розвитку, у тому числі й інноваційні;

- у більшості приватизованих підприємств легкої промисловості не має ефективного власника, який своїми коштами відповідав би за результати роботи підприємств, тому більше половини промислових підприємств галузі є збитковими;

- відсутність цільового фінансування та інфляція призвели до втрати підприємствами галузі обігових коштів,

що вимусило працювати за давальницькими (толінговими) схемами;

- складність митних процедур для підприємств галузі за умови давальницької схеми і експорту продукції;

- зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів;

- різке зростання цін на сировину та енергоносії призвело до збільшення собівартості продукції, загостило диспропорції між цінами на товари та купівельною спроможністю населення;

- відсутність рівних умов для великих підприємств і малого бізнесу щодо особливостей оподаткування і звітності;

- відсутність бюджетного фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт, на розробку нових технологій;

- недоступність довгострокових кредитів, що спричинило нестачу власних фінансових ресурсів для самостійного виходу на зовнішні ринки;

- висока собівартість вітчизняних товарів легкої промисловості;

- низька заробітна плата робітників галузі, і як наслідок, зниження притоку молодих кадрів на підприємства;

- відсутність виробництва спеціалізованого обладнання для виробництва товарів легкої промисловості та запасних частин до нього;

- відсталість за своїм технологічним рівнем та дизайнерськими рішеннями від провідних закордонних підприємств. тощо

Враховуючи з вищенаведені проблеми, в Україні легка промисловість міцно зайняла позицію аутсайдера в економіці, однак, за державної підтримки, на неї може очікувати помітний економічний і соціальний ефект в найближчій

перспективі [7]. Галузь майже втратила свої власні позиції на вітчизняному ринку, що робить її реформування необхідним. Підприємства, що залишились, працюють в основному на давальницькій сировині. Для часткового подолання проблем української легкої промисловості необхідно наукове забезпечення розвитку ергономіки та дизайну, відновлення вітчизняної сировинної бази, пошук найбільш потужних сегментів виробництва та ринків збуту готової продукції, а також управління попитом.

В Україні легка промисловість об'єднує в собі велику кількість галузей і підгалузей, серед їх можна виділити такі основні: швейна, взуттєва, текстильна.

Швейна промисловість за рівнем концентрації виробництва займає перше місце в світі. Згідно з даними, швейна промисловість налічує понад 9500 підприємств, на яких зайнято більше 1,7 млн осіб [7].

Швейні підприємства, в основному, розміщені у районах споживання, у великих і середніх, і навіть малих населених пунктах, оскільки привезти сировину для них, зокрема, нитки, тканини, неткані матеріали, хутра, штучні та натуральні шкіри, економніше, ніж готові вироби. У галузі зайнята майже половина працівників легкої промисловості. Фактор трудових ресурсів у розміщенні підприємств відіграє провідну роль. В Україні швейні виробничі об'єднання і фірми розташовані в таких містах, як Київ, Львів, Дніпропетровськ, Одеса, Харків, Донецьк, Запоріжжя, Дрогобич, Артемівськ, Чернівці, Умань. Останнім часом з'явилося чимало приватних дрібних та спільних підприємств [7].

Вітчизняна легка промисловість не витрачає гроші на розвиток дистрибуційних каналів своєї продукції на внутрішньому ринку. Відсутність власних розроблених колекцій та дистрибуційних каналів є важливою перепорою щодо можливості спрямування товарів вітчизняної легкої промисловості на внутрішній ринок.

Одним зі шляхів розвитку легкої промисловості є створення зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та ЄС. На сьогодні прямі інвестиції в Україну з країн Європейського Союзу майже припинилися. А підписуючи угоду, український виробник приймає на себе зобов'язання діяти за правилами країн ЄС. В наслідок цього, в Україну прийдуть прямі інвестиції: це технології, обладнання, відповідні стандарти і параметри для продукції, що пожвавить діяльність вітчизняних підприємств легкої, взуттєвої, текстильної промисловості.

Швидкий і вагомий зиск від ЗВТ з ЄС, згідно з дослідженням, матиме українське сільське господарство (приріст від 9,2 до 43,7%), а також харчова та легка промисловість, яка зможе збільшити виробництво в чотири рази. Економісти пояснюють це тим, що раніше європейські ринки для цих галузей були закритими [8].

Розширення доступу до зовнішніх ринків, насамперед ринку ЄС дозволяє: частково компенсувати для товаровиробників негативні наслідки низької купівельної спроможності в середині України; завантажити значні потужності текстильної та швейної галузей легкої промисловості. Крім того, лібералізація імпорту дає можливість: посилити конкуренцію на внутрішніх ринках; поліпшити стандарти споживання; залучити

нові технології; отримати додаткові фінансові ресурси для розвитку.

Підписання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС про створення зони вільної торгівлі, яка передбачає скасування митних зборів і кількісних обмежень при здійсненні зовнішньої торгівлі надасть ряд позитивних зрушень і для

розвитку легкої промисловості. Але, враховуючи той факт, що дана галузь виробляє невелику частину національного продукту, її успіх мало відіб'ється на економіці країни в цілому.

Основні задачі розвитку легкої промисловості в напрямі зближення України з ЄС наведено на рис. 1 [9].

Рис. 1. Основні задачі щодо розвитку легкої промисловості в напрямі зближення України з ЄС

Джерело: узагальнено авторами за даними, наведеними у [9].

Умовами для забезпечення розвитку легкої промисловості України є:

- 1) створення податкових стимулів;
- 2) доступ до кредитів (ставки в ЄС набагато нижчі) або прозорість у кредитних відносинах;
- 3) стимулювання розвитку мереж вітчизняного виробника.

Таким чином, вступ до ЄС та відкритість економіки надає додаткового поштовху для структурного реформування економіки в цілому та окремих галузей. Структурні перетворення, незважаючи на короткострокові втрати (закриття неконкурентоспроможних та неефективних підприємств, витрати на

переорієнтацію виробництва, тимчасове безробіття), у довгостроковій перспективі призведуть до економічного зростання та покращення національного добробуту.

Висновки. Отже, якою б важкою не була на даний момент ситуація у легкій промисловості, вона зовсім не безвихідна. Легка промисловість є дуже перспективною галуззю. До основних перспектив, у випадку реалізації яких легка промисловість України повернула б втрачену силу, можна віднести: удосконалення податкової системи; організація контролю за використанням оборотних коштів, впровадження

пільгового кредитування підприємств для покупки сировини, якої в Україні виробляється недостатньо, модернізації загального виробництва, освоєння нового вигляду товарів; стимулювання розвитку власної сировинної бази легкої промисловості; впровадження науково-технічного прогресу в сферу легкої промисловості України; удосконалення митно-тарифного регулювання системи захисту вітчизняного товаровиробника; розширення асортиментного набору

товарів для різних верств населення; створення умов для розвитку цивілізованих каналів роздрібного продажу товарів; сприяння створенню спільних підприємств, об'єднання підприємств в технологічному ланцюзі; стимулювання розвитку малих підприємств з виробництва одягу, взуття, інших предметів народного вжитку; поліпшення умов праці і захист прав працівників підприємств легкої промисловості.

Список використаної літератури

1. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: інноваційно-технологічний розвиток економіки : в 3 т. / за ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007. – Т. 2. – 564 с.
2. Бородиня, О. Г. Тягар легкої промисловості / О. Г. Бородиня // Діловий вісник. – 2009. – № 12. – С. 14–15.
3. Гречан А. Детермінанти стратегічного розвитку підприємств легкої промисловості / А. Гречан // Вісник ТНЕУ. – 2009. – № 4. – С. 102–108.
4. Краснодемська, З. Що оздоровить легку промисловість? / З. Краснодемська // Легка промисловість. – 1999. – № 1–2. – С. 8.
5. Айдипов, Х. Т. Перспективы легкой промышленности / Х. Т. Айдипов // Текстильная промышленность. – 2009. – № 9. – С. 14–17.
6. Пріоритети політики імпортозаміщення у стратегії модернізації промисловості України : аналітична доповідь / за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 71 с.
7. Бродюк, І. В. Інтеграція швейних підприємств України у Європейський економічний простір / І. В. Бродюк // Ефективна економіка. – 2015. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3729>.
8. Савицький, О. Асоціація України та ЄС: економісти підраховали вигоди і ризики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://harmony.com.ua/text/3234.html>.
9. Левковська, Т. В. Економічні проблеми легкої промисловості України / Т. В. Левковська // Інноваційна економіка. – 2013. – № 3(41). – С. 41–47.

References

1. Heyets, V. M. (ed.), Semynozhenko, V. P. (ed.) and Kvasnyuk, B. E. (ed.) (2007), *Stratehichni vyklyky XXI stolittia suspilstvu ta ekonomitsi Ukrainy: innovatsiino-tekhnologichnyi rozvytok ekonomiky* [Strategic challenges of the XXI century society and economy in Ukraine: technological innovation and economic development], vol. 2, Feniks, Kyiv, Ukraine.
2. Borodynia, O. H. (2009), “Burden of light industry”, *Dilovyi visnyk*, no. 12, pp. 14–15.
3. Hrechan, A. (2009), “Determinants of the strategic development of light industry enterprises”, *Visnyk TNEU*, vol. 4, pp. 102–108.
4. Krasnodemska, Z. (1999), “What will cure light industry?” *Lehka promyslovist*, no. 1–2, pp. 8.
5. Aïdipov, H. T. (2009), “Prospects for light industry”, *Tekstil'naja promyshlennost'*, no. 9, pp. 14–17.

6. Zhalilo, Ya. A. (ed.) (2012), *Priorytety polityky importozamishchennia u stratehii modernizatsii promyslovosti Ukrainy* [Priorities of the import substitution policy in the strategy of modernization of the industry of Ukraine], NISD, Kyiv, Ukraine.
7. Brodiuk, I. V. (2015), “Integration of sewing enterprises of Ukraine in European economic space”, *Efektivna ekonomika*, [Online], no. 1, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3729> (Accessed 3 March 2018).
8. Savytskyi, O. (2014), “Association of Ukraine and EU: economists have calculated the benefits and risks” available at: <http://harmony.com.ua/text/3234.html> (Accessed 3 March 2018).
9. Levkovska, T. V. (2013), “Economic problems of light industry in Ukraine”, *Innovatsiina ekonomika*, no. 3(41), pp. 41–47.

Бібліографічний опис для цитування:

Гавриленко, Т. В. Перспективи розвитку легкої промисловості України в умовах нестабільного зовнішнього середовища / Т. В. Гавриленко, І. В. Бродюк // Науковий журнал «Економічні горизонти». – 2018. – № 1(4). – С. 28–34.